

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Sekretarz Stanu
Urszula Sara Zielińska

DSA-WBE.050.3.2025.AZ
3691587.14618870.11904276
Warszawa, 02-04-2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Pani Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację pana posła Grzegorza Macko w sprawie działań obecnego rządu w zakresie monitorowania stanu Odry oraz przeciwdziałania inwazji złotej algi w przyszłości, K10INT8506, poniżej przedstawiam odpowiedzi na zadane pytania.

1. Jakie konkretne działania podejmuje obecny rząd w celu stałego monitorowania stanu wód w Odrze, w tym jakości wody, stanu ekosystemu oraz obecności złotej algi? Proszę o przedstawienie szczegółowych informacji na temat systemów monitoringu, ich częstotliwości oraz współpracy z instytucjami naukowymi i ekspertami.

Monitoring jakości wód jest jednym z podsystemów Państwowego Monitoringu Środowiska (dalej: PMŚ) prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ), zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (zwanej Ramową Dyrektywą Wodną – RDW) transponowaną do polskiego prawa ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 349 ww. ustawy Prawo wodne, monitoring wód ma na celu pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych. Badania monitoringowe prowadzone w ramach PMŚ obejmują elementy biologiczne, fizykochemiczne oraz chemiczne. Poza badaniami wód GIOŚ wykonuje także badania osadów dennych rzek i jezior oraz badania bioakumulacji substancji priorytetowych.

Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020 – 2025¹ powstał na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 5 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Dokument ten obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych. W roku bieżącym realizowane są zadania zawarte w „Programie wykonawczym monitoringu wód powierzchniowych na 2025 r.”²

¹ Dostępny na stronie gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/pms/PPMS_2020-2025_OSTATECZNY.pdf

² Dokładne informacje zawarte są na stronie GIOŚ w portalu jakość wód powierzchniowych: <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/>, w tym bieżące oraz archiwalne wyniki badań.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. poz. 1576), badania prowadzone są w wyznaczonych punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na jednolitych częściach wód powierzchniowych (jcw), z częstotliwością od 1 do 12 razy w roku w zależności od rodzaju monitoringu (monitoring diagnostyczny, operacyjny, badawczy) w zakresie:

1. **Elementów biologicznych:** fitoplankton - 6 razy w roku, fitobentos - 1 raz w roku, makrobezkręgowce bentosowe - 1 raz w roku, makrofity - 1 raz w roku, ichtiofauna - 1 raz w roku;
2. **Elementów hydromorfologicznych:** Hydromorfologiczny indeks rzeczny (HIR) - 1 raz w roku;
3. **Elementów fizykochemicznych:**
 - a) Wskaźniki charakteryzujące stan fizyczny, w tym warunki termiczne - 12 razy w roku: temperatura i zawiesina ogólna,
 - b) Wskaźniki charakteryzujące warunki tlenowe i zanieczyszczenia organiczne - 12 razy w roku: tlen rozpuszczony, pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie na tlen (BZT5), chemiczne zapotrzebowanie na tlen ChZT-Mn (indeks nadmanganianowy), ogólny węgiel organiczny (OWO), Chemiczne zapotrzebowanie na tlen ChZT-Cr,
 - c) Wskaźniki charakteryzujące zasolenie - 12 razy w roku: przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, substancje rozpuszczone, siarczany, chlorki, wapń, magnez, twardość ogólna,
 - d) Wskaźniki charakteryzujące zakwaszenie - 12 razy w roku: odczyn pH, zasadowość ogólna,
 - e) Wskaźniki charakteryzujące warunki biogenne (substancje biogenne) - 12 razy w roku: azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot azotynowy, azot ogólny, fosfor fosforanowy (ortofosforanowy), fosfor ogólny,
 - f) Specyficzne syntetyczne i niesyntetyczne substancje zanieczyszczające - 4 razy w roku: arsen, chrom sześciowartościowy, cynk, miedź, węglowodory ropopochodne - indeks oleju mineralnego.
4. **Substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego:** - 12 razy w matrycy wodnej, 1 raz we florze i faunie:
 - a) **Substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej:**
 - o alachlor, atrazyna, benzen, bromowane difenyletery biota i woda, kadm i jego związki, chloroalkany, chlorfenwinfos, chloropyrifos (chloropyrifos etylowy), 1,2-dichloroetan (EDC) dichlorometan, ftalan di(2-etyloheksylu) (DEHP), diuron, endosulfan, fluoranten - biota i woda, heksachlorobenzen (HCB) - biota, heksachlorobutadien (HCBd) - biota i woda, heksachlorocykloheksan (HCH), izoproturon, ołów i jego związki, rtęć i jej związki - biota i woda, naftalen, nikiel i jego związki,

nonylofenole (4-nonylofenol), oktylofenole, pentachlorobenzen, pentachlorofenol (PCP), wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne -WWA (benzo(a)piren – biota i woda, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(ghi)perylene), symazyna, związki tributyllocyny (kation tributyllocyny), trichlorobenzeny (TCB), trichlorometan (chloroform), trifluralina, dikofol – biota, kwas perfluorooktanosulfonowy i jego pochodne (PFOS) – biota, chinoksyfen, dioksyny i związki dioksynopodobne – biota, aklonifen, bifenoks, cybutryna, cypermetryna, dichlorfos, heksabromocyklododekan (HBCDD) – biota, heptachlor i epoksyd heptachloru – biota i woda, terbutryna.

b) **Wskaźniki innych substancji zanieczyszczających:**

- o tetrachlorometan, aldryna, dieldryna, endryna, izodryna, para-para DDT, DDT całkowity, trichloroetylen (TRI), tetrachloroetylen (PER).

Zgodnie z ww. rozporządzeniem na rzece Odrze prowadzone są badania w ramach monitoringu diagnostycznego (ok. 100 wskaźników), monitoringu operacyjnego, dedykowanego obserwacji i reakcji na presje, oraz monitoringu badawczego, w ramach współpracy międzynarodowej na Odrze, jako rzece transgranicznej.

Ponadto rozszerzony został istniejący monitoring na rzece Odrze oraz jej dopływach: **Bytomce, Kanale Gliwickim, Kanale Kędzierzyńskim i Kłodnicy**. Zakres badań obejmuje zakres monitoringu operacyjnego oraz presji zasolenia (22 wskaźniki fizykochemiczne) z częstotliwością 12/rok. Badania zostały rozszerzone w 20 zaplanowanych punktach pomiarowo-kontrolnych (dalej: ppk), przy czym dołożone zostało 9 zupełnie nowych stanowisk w ramach istniejących ppk z zakresem badań 22 wskaźników fizykochemicznych. Rozszerzony został również zaplanowany zakres w pozostałych stanowiskach (w 21 stanowiskach dopisano pojedyncze wskaźniki, w 9 dopisano wszystkie 22 wskaźniki fizykochemiczne).

Badania fitoplanktonu prowadzone są średnio co roku w ok. 10 ppk na Odrze i ok. 12 ppk na Wiśle, jak również na większych ich dopływach: **Baryczy, Warcie, Noteci, Sanie, Wieprzu, Pilicy, Narwi i Bugu** oraz na ok. 20 zbiornikach zaporowych. Dodatkowe próby fitoplanktonowe są pobierane w **Przemszy**, czyli głównym dopływie Wisły z rejonu zagłębia śląsko-dąbrowskiego, mimo że nie jest to rzeka typu fitoplanktonowego.

Dodatkowo w ramach działań prewencyjnych, w związku z sytuacją odrzańską z 2022 r., w ramach PMŚ rozszerzony został w ok. 1 200 ppk rocznie (ok. 40% wszystkich badanych ppk) w całym kraju o monitoring badawczy, w zakresie wskaźników mierzonych w terenie: temperatury wody, tlenu rozpuszczonego, przewodności elektrolitycznej właściwej w 20°C i odczynu pH. Wyniki tych badań są uzyskiwane na bieżąco, więc w przypadku wykrycia nieprzewidzianego zanieczyszczenia³ GIOŚ jest w stanie zareagować natychmiast i podjąć działania mające na celu dalszą diagnozę problemu w porozumieniu np. z wojewódzkim inspektorem ochrony środowiska (dalej: WIOŚ).

³ Pod uwagę brane są poniżej wymienione parametry i określone dla nich wartości progowe:

- tlen rozpuszczony – pow. 13,5 mg/l O₂,
- odczyn pH – pow. 8,5,
- przewodność – pow. 1300 µS/cm.

Jednocześnie, podczas wykonywania oznaczenia fitoplanktonu, zgodnie z obowiązującą metodyką, pracownicy Centralnego Laboratorium Badawczego (dalej: CLB) zwracają szczególną uwagę na występowanie gatunku *Prymnesium cf parvum*. W przypadku zaobserwowania występowania tego gatunku w badanej próbce, natychmiast informują pracowników GIOŚ we właściwym województwie.

Równocześnie, GIOŚ przekazuje do WIOŚ i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie informacje o przekroczeniach wartości progowych ww. trzech wskaźników terenowych oraz o niskim tlenie (poniżej 4 mg/l), jak również informacje o stężeniach substancji chemicznych w wodzie, dla których zostały przekroczone maksymalne wartości dopuszczalne.

Ponadto funkcjonuje interwencyjny monitoring ryzyka zakwitów „złotej algi” realizowany przez GIOŚ na podstawie „*Procedury monitorowania interwencyjnego Prymnesium parvum „złotej algi”*”. Jest to monitoring specjalnie przekierowany do zagrożenia związanego ze „złotą algą”. Pozwala on śledzić dynamikę jej wzrostu w rzece Odrze oraz w już skażonych akwenach i potwierdzić obecność w potencjalnych ogniskach jej rozwoju. Głównym rezultatem monitoringu interwencyjnego jest analiza stopnia zagrożenia (stopień ostrzegawczy oraz I, II i III stopień zagrożenia), która jest udostępniona na stronie www.gov.pl/web/odra/analiza-stopnia-zagrozenia.

W uzupełnieniu do ww. form monitoringu wód należy również wymienić automatyczny monitoring wód powierzchniowych uruchomiony w maju 2024r. na okres zwiększonego ryzyka wystąpienia zakwitów *Prymnesium parvum* w sezonie wiosenno-letnim. Obecnie w MKiŚ i GIOŚ trwają prace nad jego integracją z zadaniami GIOŚ, co zostanie wdrożone poprzez nowelizację ustawy o *Inspekcji Ochrony Środowiska*. Ponadto warto podkreślić, że GIOŚ we współpracy z MKiŚ podjął starania, mające na celu zapewnienie ciągłości automatycznego monitoringu wód powierzchniowych do czasu wejścia w życie projektowanych zmian ww. ustawy. W ramach tego zadania, dodatkowo do prowadzonego przez GIOŚ monitoringu interwencyjnego, przewiduje się utworzenie w 2025 r. około dziesięciu stanowisk pomiarowych monitoringu stałego na rzece Odrze.

2. W jaki sposób rząd planuje przeciwdziałać potencjalnej inwazji złotej algi w przyszłości? Czy opracowano i wdrożono programy prewencyjne, które minimalizują ryzyko powtórzenia się katastrofy ekologicznej, do której potencjalnie może dojść już najbliższego lata?

Międzyresortowy Zespół do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze (dalej: „Międzyresortowy Zespół ds. Odry”)⁴ mając na uwadze ryzyko powtórzenia się katastrofy ekologicznej z 2022 r. na Odrze, podejmuje działania zmierzające do eliminacji pierwotnych przyczyn tego zjawiska, w szczególności poprzez systemowe rozwiązania ograniczające nadmierne zasolenie wód.

W tym celu Międzyresortowy Zespół ds. Odry przygotowuje „*Plan inwestycyjny sektora górniczego mający na celu obniżenie zasolenia wód rzeki Odry*”, który obejmie trzy główne komponenty:

⁴ Zarządzenie nr 256 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze (M.P. 2023 poz. 696).

- Komponent restrukturyzacyjny – stopniowe wygaszanie kopalń zgodnie z harmonogramem określonym w tzw. „Umowie społecznej”.
- Komponent technologiczny/badawczo-rozwojowy – wdrażanie innowacyjnych technologii oraz realizacja instalacji pilotażowej redukującej zasolenie.
- Komponent inwestycyjny – w tym modernizacja i budowa nowych zakładów odsalających i kolektorów odprowadzających wodę, a także rozwój systemów retencyjno-dozujących umożliwiających efektywne zarządzanie zrzutami zasolonych wód.

Głównym celem Planu jest ograniczenie ryzyka zakwitów „złotej algi” poprzez redukcję zasolenia wód Odry do bezpiecznego poziomu na całej długości rzeki w Polsce, tj. do wartości limitujących lub uniemożliwiających rozwój tej algi. Plan uwzględnia również konieczność osiągnięcia celów środowiskowych wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie zasolenia dla jednolitych części wód powierzchniowych wchodzących w skład rzeki Odry.

3. Jakie kroki podejmuje Ministerstwo Klimatu i Środowiska we współpracy z innymi resortami, samorządami oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia skutecznej ochrony Odry przed zanieczyszczeniami?

Należy podkreślić, iż zgodnie z ustawą z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. 1997 Nr 141 poz. 943 ze zm.), podmiotem odpowiedzialnym za gospodarkę wodną, w tym zapewnienie skutecznej ochrony przed zanieczyszczeniami, jest Ministerstwo Infrastruktury. W ramach współpracy instytucji rządowych na rzecz poprawy stanu ekosystemu rzeki Odry istnieje koordynowany przez Ministra Klimatu i Środowiska, Międzyresortowy Zespół ds. Odry. Zespół na bieżąco opracowuje rekomendacje w celu ochrony ekosystemu rzeki Odry i monitoruje wdrażanie tych zaleceń przez właściwe instytucje. Rekomendacje stanowią bieżący plan działania zarówno dla instytucji centralnych, jak i dla województw odrzańskich oraz obejmują działania kryzysowe, jak i rozwiązania systemowe. W tych pracach biorą udział przedstawiciele resortów: Klimatu i Środowiska, Infrastruktury, Aktywów Państwowych, Przemysłu, Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Spraw Wewnętrznych i Administracji, oraz Wojewódzkich Centrów Zarządzania Kryzysowego odrzańskich urzędów wojewódzkich⁵.

W ramach prac podjętych w 2024r., Międzyresortowy Zespół ds. Odry opracował dokument pn.: „*Procedura zarządzania kryzysowego związanego z powstaniem zakwitów „złotej algi” - schematy postępowania*”. To instrukcja postępowania, która wskazuje działania niezbędne do podjęcia, instytucje odpowiedzialne i podstawę prawną tych działań.

Ponadto dialog ze stroną społeczną jest jednym z kluczowych obszarów działań MKiŚ oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Odry. Polega on m.in. na zapewnieniu pełnej transparentności oraz umożliwieniu udziału zainteresowanym stronom w działaniach na rzecz Odry. W tym celu funkcjonuje Grupa Robocza z partnerami społecznymi, która stanowi platformę wymiany informacji pomiędzy głównymi interesariuszami w kontekście

⁵ Województwo Zachodniopomorskie, Lubuskie, Dolnośląskie, Opolskie oraz Śląskie.

bezpieczeństwa ekologicznego Odry. Efekty prac Grupy stanowią merytoryczne wsparcie działań Międzyresortowego Zespołu ds. Odry.

4. Czy rząd planuje wprowadzenie dodatkowych regulacji prawnych lub programów finansowych, które mają na celu poprawę stanu wód w Odrze oraz zapobieganie podobnym katastrofom w przyszłości?

W odpowiedzi na pyt. 1 wskazano nowelizację ustawy o *Inspekcji Ochrony Środowiska*.

Ponadto Ministerstwo Infrastruktury prowadzi prace nad projektem *ustawy o zmianie niektórych ustaw wspierających bezpieczeństwo rzeki Odry w zakresie gospodarki wodnej*⁶. Projekt zawiera m.in. katalog obejmujący grupę działań renaturyzacyjnych oraz wprowadza cykliczny przegląd pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych. MKiŚ, w ramach konsultacji międzyresortowych ww. projektu (styczeń 2025 r.) zgłosiło uwagi dotyczące m.in. konieczności uzupełnienia katalogu działań utrzymaniowych, o których mowa w art. 227 *ustawy – Prawo wodne*, o działania sprzyjające poprawie warunków środowiskowych. MKiŚ wnioskowało także o usprawnienie realizacji inwestycji mających na celu obniżenie zasolenia Odry i podniesienie stawek opłat za zrzuty chlorków i siarczanów.

Z wyrazami szacunku

Urszula Zielińska
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

⁶Numer wykazie prac legislacyjnych Prezesa Rady Ministrów: UD96